

*Vaststelling van de hoofdstukken 1 en 6
van de Invoeringswet Boek 2 nieuw B.W.*

*Vaststelling van de hoofdstukken 2, 3, 4 en 5
van de Invoeringswet Boek 2 nieuw B.W.*

VOORLOPIG VERSLAG

Nr. 6

(De vroegere stukken betreffende wetsontwerp 11 416
zijn gedrukt in de zitting 1971)

De Commissie voor Justitie, in welker handen de onderhavige wetsontwerpen zijn gesteld, heeft de eer hieromtrent het volgende te rapporteren.

Omdat bijna alle opmerkingen op wetsontwerp 11 005 betrekking hebben, zal dit wetsontwerp hieronder kortweg als „het (onderhavige) (wets)ontwerp” worden aangeduid. Wetsontwerp 11 416 zal slechts een enkele keer zijdelings ter sprake komen en dan uitdrukkelijk worden genoemd.

Inleiding

De commissie heeft kennis genomen van de op het wetsontwerp betrekking hebbende literatuur en heeft hiervan dankbaar gebruik gemaakt. Het is echter ondoenlijk gebleken alle schrijvers met name te vermelden. Dit doet aan de waardering van de commissie voor het werk van de niet vermelde schrijvers niet af. De commissie wil gaarne haar dank betuigen aan al diegenen die in de vorm van een commentaar hun bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van het onderhavige verslag.

Bij brieven van 13 juni 1972 ontving de commissie een aantal opmerkingen betreffende het onderhavige wetsontwerp vanwege de Notariële Raad en de Nederlandse Orde van Advocaten. Zonder dit telkens concreet te doen blijken heeft de commissie ook hiervan kennis genomen en bij het bepalen van haar standpunt hiermee rekening gehouden.

Algemeen

Inleidende opmerkingen. Met de Minister en op de door hem in zijn memorie van toelichting (blz. 20, sub 1) aangevoerde gronden acht de commissie invoering van het nieuwe rechtspersonenrecht een wenselijke zaak. Vooral de afschaffing van het thans nog bestaande preventieve toezicht op verenigingen, waarop van de zijde van de Kamer herhaaldelijk is aangedrongen, beschouwt de commissie als een hoogst belangrijke en urgente vernieuwing welke zo snel mogelijk haar beslag moet krijgen. Na alles wat hierover in het jongste verleden reeds is gezegd en geschreven behoeft deze uitlating geen toelichting meer. Daarom zal de commissie op dit punt volstaan met een kritische beoordeling van het nieuwe verenigingsrecht zoals dit concreet in het onderhavige wetsontwerp is neergelegd. Hiertoe verwijst zij naar de verdere inhoud van dit verslag.

Ten einde de zo vurig gewenste snelheid te bevorderen zal de commissie, althans in beginsel, het ontwerp buiten beschouwing laten voor zover het betreft de in 1960 reeds vastgestelde en thans gehandhaafde tekst van Boek 2 (Wet 12 mei 1960, *Stb.* 205), welke destijds reeds uitvoerig aan de orde is geweest. Zij zal derhalve die tekst slechts sporadisch bespreken – daar waar dat nodig is zal dit zeker gebeuren – en verder volstaan met een bespreking van de thans daarin opgenomen wijzigingen en aanvullingen.

Bij deze bespreking zullen grote gedeelten van het ontwerp buiten beschouwing kunnen blijven. Afgezien van het verenigingsrecht en de daarmee verband houdende materie, betreffen immers de wijzigingen en aanvullingen allemaal punten welke nog onlangs, ter gelegenheid van de behandeling van andere

wetsontwerpen, in de memorie van toelichting op blz. 21 genoemd, afzonderlijk aan de orde zijn geweest en toen uitvoerig zijn besproken.

Systematiek. Bij een materie als de onderhavige is een systematiek denkbaar volgens welke men, zonder algemene titel, elk soort rechtspersoon in een afzonderlijke titel in extenso regelt. Hierbij zou men uiteraard voortdurend in herhalingen vervallen.

In het ontwerp wordt de systematiek gevolgd van een algemene titel voor alle rechtspersonen plus bijzondere titels voor verenigingen, naamloze vennootschappen enz. Wil men deze systematiek consequent hanteren, dan behoort men de algemene titel zodanig in te richten, dat de bijzondere titels kunnen volstaan met een reminder aan de algemene titel gevolgd door een aantal bijzondere bepalingen. Dit betekent dat in de bijzondere titels geen doublures mogen voorkomen en dat alles wat aan twee of meer rechtspersonen gemeen is – en wat dus een algemeen karakter heeft – in de algemene titel thuishoort.

Bij de commissie bestaat de indruk dat het ontwerp in dit opzicht tekortschiet. Meermalen komt het voor dat in bijzondere titels bepalingen zijn opgenomen die qua inhoud vrijwel gelijk zijn, waarbij twijfels kunnen ontstaan indien op ondergeschikte punten de redactie verschilt, welk een en ander de vraag doet rijzen of zulke bepalingen niet in aanmerking komen om in één formulering in de algemene titel te worden opgenomen. Ook komt het voor, dat in een bijzondere titel een bepaling is opgenomen waarvan het de vraag is of zij, behalve voor de rechtspersoon waarvoor deze titel is geschreven, niet ook voor andere rechtspersonen geschikt is en of zij derhalve niet beter naar de algemene titel kan verhuizen.¹⁾ In deze laatste gevallen is het gevaar van a contrario-redeneringen groot: is immers een bijzondere bepaling in de algemene titel niet opgenomen, dan redeneert men al gauw dat analogische toepassing „dus” is uitgesloten.

Het vorenstaande betekent niet dat de commissie thans reeds wil aandringen op een betere indeling van het onderhavige ontwerp. Hiermee zou zoveel tijd zijn gemoeid dat de invoering van Boek 2, waaraan grote behoefte bestaat, op onaanvaardbare wijze naar de toekomst zou worden verschoven. Wel zou de commissie het op prijs stellen wanneer de Minister de in het ontwerp gevolgde systematiek nog eens kritisch wil bekijken ten einde haar in een later stadium te verbeteren.

Formele oprichtingsvoorschriften. Omdat Boek 2 zich bezighoudt met Nederlandse rechtspersonen zal men vermoedelijk moeten aannemen dat een oprichting in het buitenland is uitgesloten. Met name lijken de formele oprichtingsvoorschriften, voor zover zij het oprichten van een rechtspersoon afhankelijk stellen van handelingen door officiële functionarissen zoals bijv. een notaris, uitsluitend het oog te hebben op Nederlandse functionarissen. Men zal dus niet, met een beroep op artikel 10 van de Wet AB, kunnen betogen dat het mogelijk is een Nederlandse vereniging of een Nederlandse stichting voor een Franse notaris op te richten. Omdat hierover in de literatuur misverstand is ontstaan²⁾ lijkt het goed dit uitdrukkelijk vast te stellen. De commissie zou gaarne van de Minister vernemen of haar standpunt juist is.

Derdenbescherming bij een verplichte inschrijving. De commissie heeft zich afgevraagd of niet alle bepalingen welke

betrekking hebben op derdenbescherming bij een verplichte inschrijving – zo bijv. de artikelen 2.1.4a, 2.2.1.5 lid 4 en 2.4.2 lid 3 alsmede artikel 31 van de Handelsregisterwet 1918 – beperkt moeten worden tot derden die rechten willen geldend maken op grond van rechtsbetrekkingen waarvan het ontstaan kan zijn beïnvloed door de afwezigheid, de onjuistheid of de onvolledigheid van de betreffende inschrijving. Wanneer bijv. een ex-bestuurder van een vereniging doet alsof hij nog steeds bestuurder is en hierbij een onrechtmatige daad pleegt tegenover een derde die, ware de pleger nog steeds bestuurder geweest, hiervoor de vereniging had kunnen aanspreken, dan behoort de vereniging haar aansprakelijkheid te kunnen afwijzen met een beroep op het feit dat de pleger, toen hij zijn onrechtmatige daad beging, geen bestuurder meer was en behoort dit verweer niet te stranden indien toevallig die pleger nog als bestuurder in het register stond ingeschreven.¹⁾

Titel 2.1

Het begrip „rechtspersoon”. Vanuit de commissie is de vraag gerezen of Boek 2, handelend over rechtspersonen, niet moet beginnen met een bepaling waarin de wetgever zegt wat volgens hem een „rechtspersoon” is. Meijers vond dit destijds gevaarlijk (zie Toelichting Meijers, blz. 121, tweede alinea) maar moet een wetgever die nauwkeurig aanduidt, welke lichamen als „rechtspersoon” gelden en door welke regels zij worden beheerst, niet ook in staat zijn de hieraan ten grondslag liggende zienswijze in een definitie te omschrijven?

Artikel 2.1.1. In dit artikel worden – kort gezegd – de publiekrechtelijke rechtspersonen ten tonele gevoerd. Het nieuw toegevoegde derde lid stelt deze rechtspersonen buiten het toepassingsgebied van „de volgende artikelen van deze titel” zulks „met uitzondering van artikel 4”, dat dus normaal van toepassing blijft. Een en ander doet vermoeden dat de rest van Boek 2 – tenzij uiteraard een concrete bepaling zich daartoe niet leent – ook voor publiekrechtelijke rechtspersonen gelding heeft.

In de memorie van toelichting op wetsontwerp 11 416 wordt echter op blz. 42 – naar aanleiding van hoofdstuk 4, art. XCVII – een opmerking gemaakt waaruit men ten stelligste zou afleiden dat, als men te doen heeft met een publiekrechtelijke rechtspersoon, „de bepalingen van Boek 2, behoudens artikel 2.1.4” niet van toepassing zijn. Hoe is dit met het vorenstaande te rijmen?²⁾

In verband met hoofdstuk 4, artikel XCVII van genoemd wetsontwerp rees overigens de vraag of het wel juist is dat lichamen zoals de bedrijfsverenigingen, de Gemeenschappelijke Medische Dienst en het Gemeenschappelijk Administratiekantoor, alleen omdat zij belast zijn met een deel van de overheids-taak, voor hun rechtspersoonlijkheid zijn aangewezen op een bepaling bij of krachtens de wet. Waarom moet een door private partijen opgericht lichaam, waaraan normaal rechtspersoonlijkheid toekomt, zodra hem een deel van de overheidstaak wordt opgedragen, die rechtspersoonlijkheid verliezen tenzij uit een wettelijke bepaling anders volgt? Of gaat deze conclusie te ver? Vooralsnog is de commissie geneigd het wenselijk te vinden lid 2 van artikel 2.1.1 te beperken tot lichamen die door de overheid zijn ingesteld en aan wie een deel van de overheidstaak is opgedragen.

Artikel 2.1.2. Volgens lid 1 bezitten kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen rechtspersoonlijkheid. De commissie heeft zich afgevraagd wanneer een onderdeel van een kerkgenootschap zelfstandig genoeg is om eigen rechtspersoonlijkheid te kunnen hebben. Deze vraag is voor de praktijk niet onbelangrijk. Bij procedures wil men immers weten aan welk adres men zijn dagvaarding moet richten. Moeten overigens

1) Vergelijk voor een en ander J. M. Polak, Naamlooze Vennootschap 1971, blzz. 102/103, Mw. E. Fischer-Keuls, NJB 1971, blzz. 59/60 (noot) en 63/64, en (in verband met deze laatste) P. van der Velden, Naamlooze Vennootschap 1971, blzz. 94/95. Als voorbeeld van een bijzondere bepaling waarvan het wenselijk lijkt haar in een aangepaste formulering naar de algemene titel te verhuizen noemt de commissie artikel 2.3.1.7c. Hetzelfde geldt wellicht voor artikel 2.3.1.10a.

2) Zie J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blzz. 107/108/109), die onder meer de vraag bespreekt of een Nederlander in het buitenland bij testament een stichting kan oprichten (vgl. art. 2.4.2 lid 2 tweede zin), welke vraag hij terecht ontkennend beantwoordt.

1) Vergelijk ook J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blzz. 109/110), alsmede H.R. 18 juni 1952, NJ 1953, 530 (Ph.A.N.H.).

2) Vergelijk ook J. J. Canter Cremers, WPNR 5162, blz. 94.

zulke zelfstandige onderdelen weer als „kerkgenootschap” worden aangemerkt of zijn zij in zoverre onzelfstandig dat zij, zonder het niveau van „kerkgenootschap” te bereiken, deel uitmaken van een als „kerkgenootschap” aan te merken ander lichaam? Maar wanneer wordt zo'n onderdeel dan zelfstandig genoeg om uit te groeien tot volwaardig „kerkgenootschap”? Wat is in dit verband bijv. de betekenis van de departementale „lijst van kerkgenootschappen” zoals deze destijds – bij de behandeling van Boek 2 – aan de Kamer is overgelegd (wetsontwerp 3769 stuk nr. 5a): betreft ieder nummer van die lijst één „kerkgenootschap” terwijl de bij zo'n nummer opgesomde gemeenten „zelfstandige onderdelen” zijn of zitten er onder deze gemeenten ook volwaardige „kerkgenootschappen”? De commissie zou het op prijs stellen wanneer de Minister een en ander toelicht.

Artikel 2.1.3. Volgens lid 1 bezitten verenigingen, naamloze vennootschappen, besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en stichtingen steeds rechtspersoonlijkheid. Volgens lid 2 bezitten andere vennootschappen slechts dan rechtspersoonlijkheid wanneer zij aan de daartoe door de wet gestelde vereisten voldoen.

De commissie heeft zich afgevraagd of de rechtspersoonlijkheid van de in lid 1 uitdrukkelijk genoemde lichamen niet eveneens afhankelijk is van de vraag of het betreffende lichaam aan de daartoe door de wet gestelde vereisten voldoet: voldoet immers een als „naamloze vennootschap” opgericht lichaam niet aan de omschrijving van artikel 2.3.1.1 lid 1, dan heeft zij geen rechtspersoonlijkheid. Enz. enz. Het is maar net wat men onder het woord „vereisten” van het onderhavige tweede lid verstaat. In dit verband moge de commissie nog verwijzen naar het destijds uitgebrachte voorlopig verslag en de hierop gevolgde memorie van antwoord, wetsontwerp 3769, stuk nr. 4 en stuk nr. 5, resp. blz. 7 en blz. 6, waaruit blijkt dat met dit probleem ook toen reeds werd geworsteld. De commissie is voorlopig van oordeel dat juist het gesloten stelsel van rechtspersonen, zoals het ontwerp dit wil invoeren, met zich meebrengt dat inderdaad alleen dan rechtspersoonlijkheid wordt verkregen wanneer het betreffende lichaam aan de daartoe door de wet gestelde vereisten voldoet.

Voorts heeft de commissie zich nog beraden over de vennootschappen waarop lid 2 het oog kan hebben: welke vennootschappen zullen straks door de wetgever tot rechtspersoon worden verheven? De commissie kon vooralsnog niets anders bedenken dan de vennootschap onder firma (en de commanditaire vennootschap) waaraan reeds Meijers destijds rechtspersoonlijkheid toedacht: zie Toelichting Meijers blz. 123 tweede alinea. Zou inderdaad de vennootschap onder firma (commanditaire vennootschap) als enige rechtspersoon overblijven, dan verdient het – mede gezien de vorige alinea – aanbeveling deze vennootschap in lid 1 op te nemen en voorts lid 2 te schrappen. Uiteraard zou dit gepaard moeten gaan met een zogenaamde slotbepaling in Hoofdstuk 6 volgens welke de vennootschap onder firma (commanditaire vennootschap) haar huidige status blijft behouden totdat haar rechtspersoonlijkheid bij de invoering van Boek 7 concreet gestalte krijgt.

Nu lid 2, blijkens Hoofdstuk 6 artikel I aanhef en sub A, tot een nader bij de wet te bepalen tijdstip vervalt, heeft het vorenstaande minder praktische betekenis dan het gehad zou hebben indien lid 2 onmiddellijk zou zijn ingevoerd. Niettemin acht de commissie enige toelichting van de zijde van de Minister voor een goed begrip van de hier aan de orde zijnde problematiek gewenst. Mocht de Minister het vorenstaande onderschrijven, dan zou dit bovendien tot gevolg moeten hebben, dat het voorstel van de vorige alinea thans reeds effect krijgt in de vorm van een aanvulling van lid 1, een slotbepaling waarbij deze aanvulling tijdelijk vervalt en een schrapping van lid 2.

Artikel 2.1.4. Volgens deze bepaling staat een rechtspersoon wat het vermogensrecht betreft met een natuurlijk persoon gelijk „tenzij uit de wet het tegendeel voortvloeit”.

De commissie heeft zich afgevraagd of de strikte formulering van deze uitzondering – alleen „uit de wet” kan het tegendeel

voortvloeien – niet in zoverre minder gelukkig is, dat bij een dergelijke formulering misbruiken van rechtspersoonlijkheid niet adequaat kunnen worden aangepakt. In het kader van een rechtspersoon kan men via „papierene constructies”, welke op zichzelf niet ongeoorloofd zijn, anderen onrechtmatig benadelen. Men denke bijv. aan het manipuleren van verschillende rechtspersonen die, door deelneming in elkaars kapitaal of door aanstelling van gemeenschappelijke bestuurders, nauw aan elkaar verwant zijn en hierdoor kans zien om met overheveling van vermogen hun aansprakelijkheden precies daar te leggen, waar de wederpartij geen verhaal vindt. Moet in verband met dit soort „ongrijpbare” rechtspersonen niet een tweede lid worden toegevoegd waarbij aan de rechter wordt toegestaan om in uiterste gevallen – wellicht is het begrip „misbruik van rechtspersoonlijkheid” hier concreet te omschrijven – het normale vermogensrecht buiten toepassing te laten door aan de gewraakte handeling het rechtsgevolg te onthouden of door de aansprakelijkheid voor deze handeling uit te breiden tot derden die, achter de rechtspersoon verscholen, in feite aan de touwtjes trekken? ¹⁾

Artikelen 2.1.5a en 2.1.5b. Volgens de commissie moeten deze artikelen worden aangemerkt als *leges speciales* ten opzichte van de naar huidig recht bij volmacht aangenomen derdenbescherming, zodat dus buiten het specifieke terrein van de onderhavige artikelen de normale derdenbescherming gehandhaafd blijft. Kan de Minister de juistheid van dit standpunt bevestigen?

Artikel 2.1.5a. Volgens de in lid 1 neergelegde bepaling kan een rechtspersoon de nietigheid van een doeloverschrijdende rechtshandeling alleen dan tegenover haar wederpartij inroepen, wanneer deze wederpartij wist dat het doel werd overschreden of hiervan niet onkundig kon zijn. De memorie van toelichting (blz. 22) doet uitkomen dat deze bepaling ontleend is aan de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 maart 1968. Zij betekent derhalve ten opzichte van het huidige recht een aanmerkelijke verruiming van de derdenbescherming bij doeloverschrijdende rechtshandelingen van rechtspersonen: voortaan hoeven derden die met een rechtspersoon handelen niet meer na te gaan, althans niet altijd meer na te gaan, of de betreffende handeling binnen de statutaire doelomschrijving van de rechtspersoon valt, ook niet wanneer de statuten officieel gepubliceerd zijn.

De commissie betwijfelt of deze betekenis voldoende duidelijk tot uitdrukking komt. De woorden „of van die overschrijding niet onkundig kon zijn” lenen zich tot een ruime uitleg, zó ruim dat men de derdenbescherming van de Richtlijn omhals brengt. Anders dan *Mw. E. Fischer-Keuls*, *NJB* 1971 blz. 57/58, is de commissie niet geneigd deze woorden te schrappen: schrapping zou immers een vrijwel absolute derdenbescherming betekenen, hetgeen de commissie van de hand wijst. Wel zou de commissie er voor voelen aan die woorden iets toe te voegen waaruit de bedoeling van de Richtlijn duidelijk blijkt: zo zou men conform de tekst van de Richtlijn (artikel 9, lid 1, tweede alinea slot) aan die woorden kunnen toevoegen, dat bekendmaking van de statuten alléén niet voldoende is om staande te houden dat de wederpartij van de doeloverschrijding niet onkundig kon zijn.

Volgens lid 2 komt de bevoegdheid van de rechtspersoon tot het inroepen van de in lid 1 bedoelde nietigheid te vervallen na verloop van een daartoe door de wederpartij aan de rechtspersoon gestelde redelijke termijn.

Hier rijst de vraag of de wederpartij, die uitsluitend een termijn kan stellen wanneer zij (inmiddels) met de doeloverschrijding bekend is, door deze termijnstelling niet min of meer toegeeft ook destijds, toen de rechtshandeling werd verricht, te hebben geweten dat het doel werd overschreden of hiervan destijds niet onkundig te hebben kunnen zijn. Zou in dit licht bezien een termijnstelling niet betekenen dat de wederpartij

¹⁾ Vergelijk *C. A. Uniken Venema*, *Op de grenzen van komend recht*, 1969, blz. 280 e.v.

haar bevoegdheid verliest om later alsnog anders te beweren? Of zou niet minstens zo'n termijnstelling tot gevolg hebben dat de bewijslast omtrent de vraag of de wederpartij van de doeloverschrijding heeft geweten althans hiervan niet onkundig heeft kunnen zijn – welke bewijslast normaal op de rechtspersoon rust – naar de wederpartij wordt overgeheveld? Deze vragen ziet de commissie gaarne door de Minister beantwoord.

Onder verwijzing naar *Mw. E. Fischer-Keuls*, NJB 1971 blz. 58, zou de commissie de Minister willen vragen of hij het niet gewenst acht de in lid 1 en lid 2 voorkomende uitdrukking „nietigheid inroepen” te laten plaatsmaken voor de uitdrukking „vernietigen”.

Artikel 2.1.5b. Volgens deze bepaling geldt voor statutaire beperkingen welke niet in de doelomschrijving zijn gelegen maar in de omschrijving van de handelingsbevoegdheid van een vertegenwoordiger, dat de rechtspersoon deze beperkingen steeds aan een wederpartij kan tegenwerpen indien zij óf wel gepubliceerd zijn óf wel aan de wederpartij uit anderen hoofde bekend waren of bekend behoorden te zijn. Hier gaat de derdenbescherming dus veel minder ver dan bij artikel 2.1.5a: zijn de statuten gepubliceerd of op andere wijze kenbaar gemaakt, dan kan dit in beginsel aan derden worden tegengeworpen. Voor de N.V. en de B.V. gelden echter in verband met de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 maart 1968 andere regels: zie de artikelen 2.3.5.2 en 2.3A.5.1.

Onder verwijzing naar *Mw. E. Fischer-Keuls*, NJB 1971 blzz. 59/60, en *J. M. M. Maeijer*, Naamlooze Vennootschap 1971 blzz. 89/90, vraagt de commissie zich af wat de reden is geweest dat het richtlijnstelsel wel bij artikel 2.1.5a werd gevolgd doch niet bij artikel 2.1.5b. Vooralsnog is zij geneigd het standpunt van beide genoemde schrijvers te steunen.

Ten slotte zou de commissie gaarne van de Minister vernemen of de onderhavige bepaling de mogelijkheid van bekrachtiging en die van baattrekking onverlet laat: wanneer een rechtspersoon een onbevoegd verrichte rechtshandeling achteraf bekrachtigt of hiervan baat trekt, is dan die rechtspersoon (voor zover de baat strekt) ongeacht goede of kwade trouw van de wederpartij aan deze rechtshandeling gebonden of sluit het onderhavige artikel dit voortaan uit?

Artikel 2.1.7b. Dit artikel bepaalt dat een rechtspersoon, haar leden of houders van aandelen of van met medewerking der vennootschap uitgegeven certificaten van aandelen en zij die deel uitmaken van haar organen zich „jegens elkander” moeten gedragen naar hetgeen door de redelijkheid en de billijkheid wordt gevorderd.

Vanuit de commissie wordt opgemerkt dat dit te ruim geformuleerd is: het artikel stelt de norm van de redelijkheid en billijkheid geheel algemeen voor alle handelingen tussen de genoemde personen, terwijl uiteraard bedoeld is deze norm slechts te stellen voor hun handelingen in de sfeer van de rechtspersoon.

Artikel 2.1.7c. In de tweede zin komt het woord „tekortkoming” zo uit de lucht vallen terwijl het bepalende lidwoord („de”) erop wijst dat het ergens op terugslaat. Kennelijk is dit de „(niet) behoorlijke vervulling” van de eerste zin. De commissie zou hier een tekst prefereren waaruit dat verband iets duidelijker blijkt. Zo zou men bijv. de tweede zin als volgt kunnen laten beginnen: „Indien het gaat om een tekortkoming betreffende een aangelegenheid die tot de werking van twee of meer bestuurders behoort”. Maar ook andere oplossingen zijn denkbaar.

Direct na het zoëven besproken woord „tekortkoming” staan de woorden: „aan hem niet te wijten is”. Het lijkt beter deze woorden iets om te gooien en er het volgende van te maken: „niet aan hem te wijten is”.

Artikel 2.1.8. Dit artikel is blijkens de bepaling van artikel 2.1.9a, behalve op algemene vergaderingen van verenigingen, naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met

beperkte aansprakelijkheid, ook van toepassing op bestuurscolleges van stichtingen en op raden van commissarissen van N.V.'s en B.V.'s. Vooral voor colleges en raden met een groot aantal leden lijkt dit een nuttige zaak. Met name bij de raden van commissarissen van grote N.V.'s en B.V.'s heeft een regeling als de onderhavige, gezien de vergaande bevoegdheden waarover deze raden beschikken, bijzonder veel nut.

Artikel 2.1.8a. De argeloze lezer raakt hier onmiddellijk in verwarring. Bij kennisneming van het eerste lid vraagt hij zich af of hier de wetgever niet vergeet melding te maken van de nietigheid van besluiten welke door inhoud of strekking in strijd zijn met de goede zeden of met de openbare orde of – in bepaalde gevallen – met wetsvoorschriften van dwingend recht. Voorts bemerkt hij tot zijn verbazing dat in dat eerste lid (onder meer) de wilsgebreken schitteren door afwezigheid. Als hij dan verder leest ontmoet hij in het vierde lid een uiterst genuanceerde bepaling welke die wilsgebreken omvat doch uitsluitend betrekking heeft op vernietiging van stemmen. Hij vraagt zich dan af of wilsgebreken niet óók tot vernietiging van het besluit zelf aanleiding kunnen geven. Het derde, vierde en vijfde lid doen hem vermoeden dat de wetgever bedoeld heeft de titel over rechtshandelingen – titel 3.2 – ook hier gelding te geven. Maar waarom dan die genuanceerde regeling van het vierde lid? Wat is precies de verhouding tussen het eerste en het vierde lid? Is het eerste lid bedoeld voor minderheden die een genomen besluit van stonde af aan betreuren en daarom willen aantasten terwijl het vierde lid uitsluitend soclaas biedt aan meerderheden die een aanvankelijk onderschreven besluit later alsnog willen afvallen? En als inderdaad de titel over rechtshandelingen – titel 3.2 – ook hier gelding heeft, waarom wordt dan in het tweede lid volstaan met een verwijzing naar de vernietigingsgronden van het eerste lid: behoort dan dat tweede lid niet óók te verwijzen naar de vernietigingsgronden van bedoelde titel?

De zaak wordt pas enigszins duidelijk wanneer men kennisneemt van de parlementaire geschiedenis betreffende wetsontwerp 3769. Uit de memorie van antwoord bij dit wetsontwerp, blzz. 11 tot 20, valt af te leiden dat men de regeling van artikel 2.1.8a, wil men haar goed begrijpen, moet plaatsen tegen de achtergrond van titel 3.2. Het vergt echter wel enige scherpzinnigheid om precies te achterhalen hoever de invloed van deze titel reikt. Blijkens de memorie van antwoord, blz. 13, is die invloed absoluut voor zover het betreft de nietigheid van rechtswege: ook besluiten van algemene vergaderingen zijn van rechtswege nietig wanneer zij door inhoud of strekking in strijd zijn met de goede zeden of met de openbare orde of – in bepaalde gevallen – met wetsvoorschriften van dwingend recht. Blijkens de memorie van antwoord, blzz. 14/15 en 17/18, is echter die invloed uiterst beperkt voor zover het betreft de wilsgebreken en enkele andere gebreken zoals onbequaamheid en gemis aan wil: op deze gronden kunnen besluiten van algemene vergaderingen nooit rechtstreeks worden aangetast doch hoogstens via de mogelijkheid van vernietiging van een beslissend aantal stemmen op losse schroeven worden gesteld, hetgeen dan echter niet betekent dat zij hun rechtskracht verliezen, want hiervoor moet uiteindelijk de rechter nog een „genadeschot” geven, zulks in de vorm van een vonnis waarbij het besluit wordt vernietigd. Uit de memorie van antwoord, blzz. 14 en 17/18, blijkt tenslotte dat in het tweede lid van artikel 2.1.8a bewust is volstaan met een verwijzing naar de vernietigingsgronden van het eerste lid en dat de vernietigingsgronden van titel 3.2 met opzet buiten dat tweede lid zijn gehouden.

De commissie heeft zich afgevraagd of deze uiterst ingewikkelde regeling, waarmee de praktijk veelvuldig zal moeten werken, de burger niet eerder in valkuilen lokt dan dat zij hem helpt bij het oplossen van geschillen. Is het niet mogelijk de materie van titel 3.2, voor zover die betrekking heeft op het onderhavige artikel, samen met de inhoud van dit artikel op duidelijke wijze in één tekst neer te leggen? Het bezwaar van een zich in herhaling begevende wetstekst lijkt minder ernstig dan het bezwaar van een wetstekst welke uitsluitend toeganke-

lijk is voor de wat betere jurist die bovendien nog bereid is de Kamerstukken op te diepen en hiervan uitvoerig studie te maken.

Overigens aarzelt de commissie of het systeem van vernietiging van besluiten via vernietiging van stemmen wel gelukkig is. Kan men deze omweg niet beter vervangen door de mogelijkheid van een rechtstreekse vernietiging van het besluit zelf? Dit is toch uiteindelijk het doel van elke verklaring of aktie waarbij een stem wordt vernietigd c.q. vernietiging van een stem wordt gevorderd?

Wel zou men zich kunnen afvragen of de mogelijkheid van vernietiging van stemmen niet van belang blijft voor gevallen waarin de gebrekkige stemuitbrenging, in plaats van een (gebrekkig) besluit, juist géén besluit tot gevolg had. Een niet genomen besluit kan immers als zodanig niet worden aangetast zodat, wil men het besluit alsnog genomen achten, dit uitsluitend kan worden bereikt door de aan dat besluit ten grondslag liggende stemmenverhouding op beslissende wijze te veranderen, hetgeen uiteraard slechts door stemmenvernietiging kan worden bewerkstelligd. *J. M. M. Maeijer*, Naamlooze Vennootschap 1971, blz. 87, wil daarom de mogelijkheid van vernietiging van stemmen voor de zoëven bedoelde gevallen behouden. De commissie vraagt zich echter af of ook niet een andere oplossing denkbaar is. Zou men niet – evenals in het administratieve recht – kunnen zeggen dat een niet genomen besluit, zo goed als een wel genomen besluit, een besluit is: namelijk een besluit waarbij het oorspronkelijke voorstel wordt afgewezen? In dat geval kan men het „niet genomen besluit” toch aantasten. Wel zou het aanbeveling verdienen om in verband met de onderhavige gevallen niet meer van „besluit” te spreken doch gebruik te maken van het neutrale woord „beslissing”. Dit omvat immers zowel positieve als negatieve besluiten.

Ten slotte nog iets over de ook hier van toepassing zijnde bepaling van artikel 3.2.17a, volgens welke men zich in rechte op de vernietigbaarheid van een rechtshandeling steeds kan beroepen ter afwering van een op die rechtshandeling steunende vordering of andere rechtsmaatregel. Omdat deze bepaling bij de invoering van het tweede boek nog niet in werking zal zijn getreden, heeft het ontwerp een zogenaamde slotbepaling in petto welke de aldus te verwachten leemte tijdelijk opvult: blijkens Hoofdstuk 6, artikel I aanhef en sub B, wordt in het derde lid van artikel 2.1.8a tot een nader vast te stellen tijdstip bepaald dat men te allen tijde op de vernietigbaarheid van een besluit een beroep kan doen ter afwering van een op dat besluit steunende rechtsoverdracht van de rechtspersoon. Dit laatste – „van de rechtspersoon” – is een beperkende toevoeging ten opzichte van de bepaling van artikel 3.2.17a. *G. J. Scholten*, NJ 1972 blz. 116, acht deze toevoeging juist en is derhalve van mening dat men haar niet slechts in die slotbepaling moet opnemen maar ook in de bepaling welke straks, nadat artikel 3.2.17a in werking is getreden en die slotbepaling haar werking heeft gestaakt, gelding zal hebben: volgens hem zou dus het „gewone” artikel 2.1.8a op dit punt moeten worden aangevuld. De commissie vraagt zich echter af of dit wel juist is. Zij zou gaarne het standpunt van de Minister vernemen.

Hoewel het vorenstaande, gezien de slotbepaling van Hoofdstuk 6 artikel I aanhef en sub B, voor een deel nog niet acuut is, zou de commissie een – eventueel voorlopig – standpunt van de Minister op hoge prijs stellen.

Artikel 2.1.8a lid 1. Gelet op het betoog van *J. M. M. Maeijer*, Naamlooze Vennootschap 1971, blz. 86/87, kan men zich afvragen of de mogelijkheid van vernietiging van besluiten ener algemene vergadering niet in zoverre moet worden verbeterd, dat als het gaat om een onbevoegd genomen besluit, dit besluit niet vernietigbaar doch nietig is. Moet hier met andere woorden niet hetzelfde worden bepaald als aan het slot van artikel 2.1.9a voor besluiten van andere organen is gebeurd?

De commissie zou zelfs nog verder willen gaan. Zij neigt ertoe in alle gevallen van het eerste lid, evenals bijv. in de gevallen van strijd met openbare orde of goede zeden, nietigheid aan te nemen.

Artikel 2.1.9 lid 1. De tweede zin van deze bepaling voorziet slechts in de mogelijkheid dat „een bestuurder” van de rechtspersoon de vordering instelt. In de oude tekst stond hier „het bestuur”. De memorie van toelichting (blz. 23) motiveert dit aldus, dat de figuur volgens welke het bestuur van een rechtspersoon als zodanig een vordering tot vernietiging instelt niet in aanmerking komt omdat de rechtspersoon dan tegen zichzelf zou procederen. De memorie van toelichting (t.a.p.) meent dat uitsluitend in aanmerking komt het geval dat een of meer bestuurders in eigen naam een vordering tot vernietiging instellen.

Anders dan *J. M. M. Maeijer*, Naamlooze Vennootschap 1971, blz. 88, kan de commissie dit laatste volledig onderschrijven. Zij meent overigens dat haar inzichten materieel niet afwijken van wat Maeijer betoogt. Volgens haar kan nl. een bestuurder die „in eigen naam” een vordering tot vernietiging instelt, behalve zijn privé-belang, ook het belang van de rechtspersoon dienen: zijn verantwoordelijkheid als bestuurder brengt immers met zich mee dat, als de algemene vergadering de rechtspersoon benadeelt, hij dit „in eigen naam” moet kunnen rechttrekken. Zo gezien bestaat tegen de nieuwe tekst niet het bezwaar dat hierdoor deze laatste mogelijkheid wordt uitgesloten. Met de Minister is de commissie van oordeel dat de nieuwe tekst beter is dan de oude tekst, omdat in die nieuwe tekst geen ruimte meer is voor de merkwaardige figuur van een tegen zichzelf procederende rechtspersoon.

Artikel 2.1.9 lid 2. Volgens deze bepaling is een in kracht van gewijsde gegane uitspraak waarbij een besluit is vernietigd voor een ieder bindend.

Met *J. M. M. Maeijer*, Naamlooze Vennootschap 1971, blz. 88, zou de commissie willen pleiten voor uitbreiding van de gevallen van vernietigbaarheid tot de gevallen van nietigheid van rechtswege: ook uitspraken waarbij een besluit niet wordt vernietigd doch nietig wordt verklaard behoren, zodra zij in kracht van gewijsde zijn gegaan, voor een ieder bindend te zijn.

De onderhavige bepaling laat echter bij zulk een gewijsde de mogelijkheid van derden-verzet en die van request-civiel onverlet. Het laatste middel mag volgens het slot van deze bepaling door ieder lid c.q. iedere aandeelhouder worden aangewend.

In Naamlooze Vennootschap 1971, blz. 88, vraagt *J. M. M. Maeijer* zich af of de mogelijkheid van derden-verzet wel zo gelukkig is. Zij stelt bijv. iedere aandeelhouder in de gelegenheid tegen een rechterlijke uitspraak waarbij een besluit werd vernietigd à titre personnel op te komen en aldus te bewerkstelligen dat deze uitspraak alleen ten opzichte van hemzelf wordt vernietigd en dat het besluit dus alleen ten opzichte van hemzelf niet langer ongeldig zal zijn. Het uitgangspunt – zo veel mogelijk rechtskracht tegenover een ieder – wordt op deze wijze al te gemakkelijk ondergraven. Schrijver meent dat het beter is een voorziening te treffen volgens welke aan de betrokken belanghebbenden gelegenheid wordt gegeven in de procedure tot vernietiging (of nietigverklaring) van het besluit tussenbeide te komen of zich te voegen. Bij het bestaan van een dergelijke voorziening zou de absolute gelding van een in kracht van gewijsde gegane uitspraak beter verdedigbaar zijn dan zonder zo'n voorziening terwijl de mogelijkheid van derden-verzet zou kunnen vervallen.

De commissie neigt ertoe het standpunt van Maeijer te onderschrijven, met dien verstande dat volgens haar voor de mogelijkheid van voeging of tussenkomst geen afzonderlijke voorziening nodig is, omdat ons procesrecht deze mogelijkheid reeds kent. De commissie zou gaarne het oordeel van de Minister vernemen.

Artikel 2.1.10. De vraag is gerezen hoe de toetsingscriteria van het thans geschrapte artikel 2.2.1.3, waarin een preventief toezicht was gelegen, zich verhouden tot de toetsingscriteria van artikel 2.1.10, dat blijkens het nieuwe artikel 2.1.10a tot een repressief toezicht aanleiding geeft. Zou met andere woorden een vereniging die voor een verklaring van geen bezwaar

niet in aanmerking zou zijn gekomen – er bestaat bijv. ernstig gevaar dat zij voor ongeoorloofde doeleinden gebruikt zal worden – de kans lopen door het openbaar ministerie te worden betrokken in een procedure tot ontbinding?

Artikel 2.1.10a. De commissie heeft zich afgevraagd of niet een aanvulling gewenst is volgens welke de rechtbank, alvorens tot ontbinding over te gaan, een termijn kan bepalen ten einde de rechtspersoon in staat te stellen een ontbinding te voorkomen door haar verboden karakter alsnog op te heffen.

Artikel 2.1.10c. De commissie heeft zich afgevraagd waarom alleen het openbaar ministerie de ontbinding kan uitlokken van een rechtspersoon die in ernstige mate in strijd handelt met haar statuten. Hoewel de ontbindingsmogelijkheid vaak een openbaar belang is, kunnen hierbij ook privébelangen een rol spelen. Deze privébelangen zouden onvoldoende aan hun trekken komen wanneer de officier van justitie ondanks een daartoe strekkend verzoek geen vordering tot ontbinding ahangig zou maken. Hiertegen zou immers, anders dan bij het sepotbeleid in strafzaken (artikel 12 Sv.), geen enkel beroep openstaan.

Verder zou de commissie gaarne van de Minister vernemen wanneer volgens hem een rechtspersoon „in ernstige mate” in strijd handelt met haar statuten. Heeft dit, behalve op het gewicht van de overtreden statutaire bepaling, ook betrekking op de frequentie waarmee een rechtspersoon haar statuten overtreedt?

Artikel 2.1.10d lid 1. De commissie heeft zich afgevraagd hoe men een niet-rechtspersoon kan ontbinden. Voor een maatschap zou dit nog denkbaar zijn, maar hoe gaat dit bijv. bij een informeel optredend gezelschap zonder rechtspersoonlijkheid en zonder enige juridische binding? Kan men een zuiver feitelijke samenwerkingsvorm wel ontbinden? De commissie zou het op prijs stellen wanneer de Minister enkele voorbeelden gaf van niet-rechtspersonen welke voor ontbinding in aanmerking komen.

Artikel 2.1.10d lid 2. De commissie heeft zich afgevraagd of de ontbindingsmogelijkheid van de artikelen 2.1.10 en 2.1.10a niet ook van toepassing behoort te zijn op kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen. Zij is zich bewust dat dit destijds, bij de behandeling van wetsontwerp 3769, door de ambtsvoorganger van de Minister werd verdedigd doch op aandrang van de Kamer werd uitgesloten. Zij acht echter de toen door die ambtsvoorganger gebezigde argumenten dermate klemmend, dat zij het onderhavige punt weer opnieuw aan de orde wil stellen. Zolang het begrip „kerkgenootschap” niet vast omlijnd is en elk gezelschap zich hiermee kan tooien, lijkt de mogelijkheid van ontbinding in geval van strijd met de openbare orde of goede zeden een wenselijke zaak. Het destijds aangevoerde tegenargument, dat de Grondwet zich hiertegen verzet, is niet aanvaardbaar. Zou men overigens dit tegenargument wel aanvaarden, dan zou men verenigingen op levensbeschouwelijke grondslag eveneens van ontbinding moeten vrijwaren.

Artikelen 2.1.10e en 2.1.10f. Uit artikel 2.1.10e lid 2 kan a contrario worden afgeleid dat door een omzetting de rechtspersoon niet wordt ontbonden. Iets dergelijks geldt voor artikel 2.1.10f lid 1 laatste zin. De commissie neemt echter aan dat deze uitleg in zoverre onjuist is dat door een omzetting de oorspronkelijke rechtspersoon ontbonden wordt en een nieuwe rechtspersoon ontstaat. Kan de Minister dit bevestigen?

Artikel 2.1.10h. De commissie heeft zich afgevraagd of hier de rechter geen discretionaire bevoegdheid moet hebben: moet „verklaart” niet vervangen worden door „kan verklaren”? Alleen zo lijkt het artikel immers zinvol: eerst als de rechter de hem voorgelegde ontbindingsgrond aan de statuten heeft goetst en akkoord heeft bevonden, is het zinnig zijn toewijzende beschikking „voor een ieder bindend” te verklaren.

Artikel 2.1.11a. Gezien achtereenvolgens de leden 1 en 2 zal het menigmaal voorkomen dat een (verklaring van) ontbinding tweemaal gepubliceerd wordt: eenmaal op initiatief van de vereffenaars (lid 1) en eenmaal op initiatief van de griffier van het college waarvoor de zaak het laatst ahangig was (lid 2). Wanneer bij zo'n dubbele publikatie de vereffenaars en de griffier behalve die (verklaring van) ontbinding ook het tijdstip van ontbinding bekendmaken, dreigt het gevaar van verschillende tijdstippen. Daarom zou de commissie uitdrukkelijk willen voorschrijven dat in zo'n geval het tijdstip van de griffier voorgaat: dit berust immers op een rechterlijke beschikking naar aanleiding van een objectief onderzoek van de feiten.

Titel 2.2

Verenigingen. Uit de tekst van artikel 2.2.1.1 lid 1 valt af te leiden dat onder het nieuwe recht een groot aantal clubs en gezelschappen „vereniging” zullen zijn en als zodanig ook rechtspersoonlijkheid zullen hebben. Dit geldt echter blijkbaar niet voor alle clubs en gezelschappen hoe klein en onbetekend ook. Indien al bijv. een theekransje of een debatingclubje in de werkelijke zin van het woord is „opgericht”, zullen de oprichters vermoedelijk nimmer bedoeld hebben een gezelschap te formeren dat ook maar enigermate naar buiten handelt en als zodanig aan het rechtsverkeer deelneemt: zij zullen m.a.w. geen rechtspersoon op het oog hebben gehad doch slechts een gezelschap met interne werking. Blijkens de tekst van artikel 2.2.1.1 lid 1 is er in zo'n geval geen „vereniging” want hiertoe wordt als vereiste gesteld dat partijen – de leden/oprichters – een rechtspersoon tot stand (willen) brengen en dit doen zij alleen als zij bewust een rechtspersoon in het leven roepen. Hierbij lijkt de partijbedoeling beslissend: wanneer alles erop wijst dat partijen in de verste verte niet gedacht hebben aan het oprichten van een rechtspersoon, met alle daaraan verbonden rechtsgevolgen, dan is er geen sprake van een „vereniging” in de door het ontwerp bedoelde zin, ook niet als partijen toevallig het woord „vereniging” in de mond namen.

De commissie zou gaarne van de Minister vernemen of het vorenstaande juist is. Zo ja, dan rijst de vraag of de in artikel 2.2.1.1 lid 1 voorkomende woorden „tot stand brengen” niet beter kunnen worden vervangen door „tot stand willen brengen”.

Ondanks dit alles lijkt het begrip „vereniging” van artikel 2.2.1.1 lid 1 bijzonder ruim. De commissie heeft zich afgevraagd welke gevolgen dit kan hebben voor de rechtszekerheid. Neem bijv. het geval van een aktiegroep die haar regels en doelstelling niet op papier heeft gezet. Wanneer zo'n aktiegroep ergens een brandje sticht en hiervoor als vereniging door de benadeelde in rechte wordt betrokken, zou zij – onder verwijzing naar artikel 2.2.1.1 lid 1 – op verschillende gronden kunnen betogen dat zij geen vereniging is en dus ook geen rechtspersoonlijkheid heeft en dat zij daarom niet in rechte kan worden aangesproken. Omdat hier de bewijslast op de ander rust, zal deze laatste zijn proces vrijwel zeker verliezen. Zou daarentegen die aktiegroep zelf iets willen vorderen, dan is het een uiterst eenvoudige zaak om – met een beroep op datzelfde artikel 2.2.1.1 lid 1 – staande te houden dat zij als vereniging rechtspersoonlijkheid heeft en dus bevoegd is tot het instellen van een vordering. Dat een en ander niet bevorderlijk is voor de rechtszekerheid, behoeft verder geen betoeg.

De commissie neigt dan ook tot het oordeel dat men een club of gezelschap alleen dan als vereniging met rechtspersoonlijkheid moet erkennen, wanneer de leden/oprichters gezorgd hebben voor een akte van oprichting met statuten en deze statuten de regels en doelstelling van de vereniging bevatten. Bij dit laatste zou artikel 2.2.1.4 lid 4 maatstaf moeten zijn.¹⁾

Is er eenmaal een akte van oprichting met statuten welke qua inhoud voldoen aan de bovenomschreven vereisten, dan

1) Vergelijk *N. J. P. Giltay Veth*, NJB 1971 blz. 66 e.v., die echter verder gaat door notarieel vastgelegde statuten te eisen. *Giltay Veth* wordt bestreden door *P. van der Velden*, Naamlouze Venootschap 1971, blz. 92.

behoort naar het oordeel van de commissie de betreffende vereniging als rechtspersoon volledige rechtsbevoegdheid te hebben ongeacht de vraag of haar leden/oprichters de hulp van een notaris hebben ingeroepen dan wel zichzelf hebben geholpen. De commissie is derhalve van oordeel dat het onderscheid tussen verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid en verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid, zoals het ontwerp dit onderscheid kent (artikel 2.2.1.7 lid 1), behoort te vervallen.¹⁾ De aan dit onderscheid gekoppelde hoofdelijke aansprakelijkheid (artikel 2.2.1.7 lid 2) is de commissie daarentegen geneigd te handhaven: bij niet-notariële verenigingen zouden bestuurders en vertegenwoordigers mede aansprakelijk moeten zijn voor verbintenissen welke door rechtshandelingen hunnerzijds ten laste van de vereniging ontstonden.²⁾ In dit verband zij echter nog opgemerkt dat de commissie het monopolie van de notarissen (artikelen 2.2.1.4 en 2.2.1.4a) minder gelukkig acht. Waarom niet ook een akte van bijv. een advocaat toegelaten? In de praktijk speelt bij het oprichten van verenigingen de advocaat een grotere rol dan de notaris.

Binnen de commissie bestaat zelfs de neiging het element van de notariële akte (of akte van een advocaat) verplicht te stellen. Aldus zou men behalve het onderscheid tussen verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid en verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid (artikel 2.2.1.7 lid 1) ook de hoofdelijke aansprakelijkheid (artikel 2.2.1.7 lid 2) kunnen schrappen. Dit laatste zou weer het voordeel hebben van een grotere congruentie tussen de wettelijke regeling voor verenigingen en de wettelijke regeling voor naamloze vennootschappen: men zou dan immers bij de verenigingen, evenals bij de naamloze vennootschappen (artikel 2.3.1.7 lid 3), alleen in de oprichtingsfase een hoofdelijke aansprakelijkheid aantreffen (artikel 2.2.1.5 lid 3). Vergelijk ook hierna sub *Artikelen 2.2.1.5 en 2.2.1.5a*, waar nog een verdergaande congruentie wordt bepleit.

De nu volgende opmerkingen zullen ten dele van belang zijn en voor de beide systemen van de commissie en voor het hiervan afwijkende systeem van het ontwerp. Voor een ander deel zullen zij echter uitsluitend dit laatste systeem betreffen. Voorzover dit het geval is zal de commissie, om herhaling te voorkomen, niet telkens tot uitdrukking brengen dat een van de beide eerstgenoemde systemen haar voorkeur heeft.

Grote verenigingen. Wordt dus het onderscheid tussen verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid en verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid verworpen (zie drie alinea's hierboven), de commissie heeft zich afgevraagd of niet een ander onderscheid moet worden ingevoerd. Verdient het geen aanbeveling op overeenkomstige wijze als bij de vennootschappen (artikelen 2.3.5A.1 e.v. en 2.3A.5.1 lid 1) „grote verenigingen” in het leven te roepen en deze aan afzonderlijke regels betreffende publicatie, bestuur en toezicht te onderwerpen? De commissie denkt hier aan verenigingen die grote kapitalen beheren, krachtens wettelijke verplichting een ondernemingsraad voeren en minstens honderd werknemers in dienst hebben. Is de Minister niet van oordeel dat voor deze verenigingen, evenals voor de „grote vennootschappen”, een bijzondere regeling wenselijk zou zijn?

Artikelen 2.2.1.4, 2.2.1.4a en 2.2.1.7. In deze artikelen kan men twee momenten onderscheiden. Vooreerst kan men erin lezen, dat een vereniging alleen dan volledige rechtsbevoegdheid heeft, wanneer ofwel haar oprichting bij notariële akte heeft plaatsgehadt en in die akte ook de statuten zijn opgenomen ofwel – na een onderhandse oprichting – haar statuten in een notariële akte zijn vastgelegd. Verder kan men erin lezen, dat in beide gevallen de notariële akte en de statuten aan bepaalde vereisten moeten voldoen, bij gebreke waarvan de notaris kan worden aangesproken en de vereniging kan worden ontbonden, echter zonder dat dit iets kan afdoen aan de vol-

ledige rechtsbevoegdheid tot aan de datum van ontbinding.

Men zou echter kunnen twifelen of deze lezing wel juist is. Hoewel het de meest voor de hand liggende lezing is, waarvoor bovendien en in de tekst en in de toelichting aanknopingspunten zijn te vinden, bevatten die tekst en die toelichting zoveel onduidelijkheden, dat men er meerdere kanten mee uitkan. Zo valt uit artikel 2.2.1.7 a contrario af te leiden dat, wil een vereniging volledige rechtsbevoegdheid hebben, er sprake moet zijn van een oprichting overeenkomstig artikel 2.2.1.4 lid 1 of van een statutenvastlegging overeenkomstig artikel 2.2.1.4a lid 1. Om met dit laatste te beginnen, artikel 2.2.1.4a lid 1 eist hier niet meer dan dat de statuten in een notariële akte worden vastgelegd: de wijze waarop dit gebeurt en de inhoud van die statuten zijn voor de volledige rechtsbevoegdheid niet van belang, hebben immers uitsluitend gewicht voor de aansprakelijkheid van de notaris en voor de mogelijkheid van ontbinding (lid 2). Leest men echter artikel 2.2.1.4 lid 1, dan ziet men hier als vereisten een notariële oprichtingsakte en het inacht-nemen van de „volgende bepalingen”, welke bepalingen onder meer iets zeggen omtrent de wijze waarop genoemde akte moet worden verleden en de inhoud van de daarin op te nemen statuten (leden 2 tot en met 4) zodat men hier geneigd zou zijn deze beide punten van belang te achten niet alleen voor de aansprakelijkheid van de notaris en voor de mogelijkheid van ontbinding (leden 5 en 6) maar ook en vooral voor de volledige rechtsbevoegdheid. In deze zienswijze zou een notarieel opgerichte vereniging waaraan een klein steekje los zit minder waarde hebben dan een ondershands opgerichte vereniging waaraan een groot aantal door de notaris gesanctioneerde fouten kleven.

Volgens de commissie is hiermee die zienswijze veroordeeld. Maar wat dan? Volgens haar – uit de voorlaatste alinea blijkt dit reeds – moet men het eerste lid van artikel 2.2.1.4 zoveel mogelijk op dezelfde wijze uitleggen als het eerste lid van artikel 2.2.1.4a, derhalve aldus dat voor volledige rechtsbevoegdheid voldoende is een notariële oprichtingsakte met daarin opgenomen de statuten en dat hiervoor niet van belang zijn de wijze waarop dit gebeurt en de inhoud van die statuten, welk een en ander uitsluitend gewicht heeft voor de aansprakelijkheid van de notaris en voor de mogelijkheid van ontbinding. De in artikel 2.2.1.4 lid 1 opgenomen verwijzing naar de „volgende bepalingen” moet dus geacht worden niet geschreven te zijn, met dien verstande dat weer wel geacht moet worden geschreven te zijn de daarin opgenomen verwijzing naar de bepaling van het derde lid, want deze bepaling – betreffende het opnemen van de statuten in de akte van oprichting – is onmiskenbaar bedoeld als voorwaarde voor de volledige rechtsbevoegdheid: dit laatste blijkt duidelijk uit de toelichting (memorie van toelichting blz. 26 rechter kolom vierde alinea) en komt bovendien overeen met de enig denkbare uitleg van artikel 2.2.1.4a lid 1 (juncto artikel 2.2.1.7).

De commissie zou gaarne van de Minister vernemen of hij haar standpunt onderschrijft. Zo ja, dan zal de redactie van het ontwerp aanpassing behoeven.

Artikel 2.2.1.4. In het vierde lid wordt opgesomd wat de statuten moeten inhouden. Punt c heeft betrekking op de verplichtingen van de leden tegenover de vereniging. De commissie heeft zich afgevraagd of de statuten niet ook iets moeten inhouden omtrent de rechten van de leden tegenover de vereniging. Moeten bijv. de rechten op dienstverlening door de vereniging niet in de statuten worden omschreven?

Met *M. J. A. van Mourik*, WPNR 5127 (blz. 192 noot 11), is de commissie van oordeel dat in de eerste zin van het vijfde lid het woord „is” beter vervangen kan worden door „wordt”: de zorg van de notaris heeft immers slechts zin tijdens het verlijden van de akte.

Het zesde lid geeft de mogelijkheid van ontbinding door de rechter op vordering van het openbaar ministerie indien de notariële akte en/of de statuten niet aan de wettelijke eisen voldoen. De commissie heeft zich afgevraagd of het niet praktischer is de rechter in zulke gevallen bevoegd te maken, niet tot volledige ontbinding, maar tot omzetting in een vereniging

¹⁾ Vergelijk ook *N. J. P. Giltay Veth*, NJB 1971 blzz. 67/68.

²⁾ Anders *N. J. P. Giltay Veth*, NJB 1971 blzz. 67/68.

met beperkte rechtsbevoegdheid. Uiteindelijk zullen partijen hier toch naar toewillen en niets belet hen om na het ingrijpen van de rechter zo'n beperkte vereniging op te richten. Volgens het ontwerp zouden zij dit alsnog moeten doen, maar stel dat zij het vergeten of dat zij het nalaten in de mening dat het vanzelf spreekt? Zij zouden dan laier tot de ontdekking komen dat geen van de inmiddels verrichte handelingen geldig is, zelfs niet de handelingen van de beperkte rechtsbevoegdheidsfeer, want achteraf gezien zou er in het geheel geen vereniging zijn, laat staan een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid. Dit soort moeilijkheden vermijdt men door de ontbindingsbevoegdheid te veranderen in een omzettingsbevoegdheid. Wellicht is nog beter een tussenoplossing volgens welke de rechter, na partijen omtrent hun aspiraties te hebben gehoord, zowel kan omzetten als ontbinden.¹⁾

Artikelen 2.2.1.5 en 2.2.1.5a. Onder verwijzing naar *N. J. P. Giltay Veth*, NJB 1971 blz. 66, *M. J. A. van Mourik*, WPNR 5127 (blz. 193), en *P. van der Velden*, Naamloze Vennootschap 1971, blz. 93, is de commissie van oordeel dat de onderhavige publikatieplicht aan alle verenigingen moet worden opgelegd, ongeacht de vraag of zij al dan niet een notarieel karakter hebben. Derden behoren ten aanzien van alle verenigingen met rechtspersoonlijkheid te kunnen nagaan, waar zij aan toe zijn indien zij in het rechtsverkeer zo'n vereniging ontmoeten.

Wanneer men de onderhavige regeling vergelijkt met de overeenkomstige regeling voor naamloze vennootschappen (artikelen 2.3.1.7 tot en met 2.3.1.7c), dan springt onmiddellijk in het oog dat bepalingen in de geest van de artikelen 2.3.1.7b en 2.3.1.7c voor verenigingen niet zijn opgenomen.²⁾ In het systeem van het ontwerp is deze niet-opneming, althans voor wat artikel 2.3.1.7c betreft, wel enigszins begrijpelijk. Gaat men echter uit van het hierboven – sub *Verenigingen* – door de commissie bepleite eerste systeem en maakt men bovendien, zoals in de vorige alinea werd voorgesteld, de publikatieplicht algemeen, dan lijkt er alles voor te zeggen bepalingen als de zoëven bedoelde ook voor verenigingen in te voeren. Vooral de bepaling van artikel 2.3.1.7c, uiteraard aangepast aan het regiem voor verenigingen, zou hier uiterst nuttig zijn, waarbij in het bijzonder aandacht verdient de in lid 5 opgenomen hoofdelijke aansprakelijkheid.³⁾ Een en ander klemt nog te meer wanneer men bedenkt dat, als men de wettelijke regeling voor verenigingen zoveel mogelijk congruent maakt aan de wettelijke regeling voor naamloze vennootschappen, dit het onschatbare voordeel heeft van een zo ver mogelijk doorgevoerde „eenvormige wet”.

Artikel 2.2.1.5. Naar aanleiding van de in het tweede lid verplicht gestelde inschrijving en neerlegging heeft de commissie zich afgevraagd of een Centraal Verenigingenregister niet de voorkeur verdient boven verschillende registers in het hele land. Een centraal register heeft het voordeel, dat men de woonplaats van de vereniging niet hoeft te kennen om te weten waar men zijn informatie kan opdoen en dat men dus nooit zal „mistasten”, immers altijd op dezelfde plaats terecht kan. De nadelen verband houdende met de vaak grotere afstand tussen belanghebbenden en het register lijken, gelet op de huidige communicatiemiddelen, hier niet tegen op te wegen.

Het Centraal Verenigingenregister zou naar het oordeel van de commissie moeten worden ingericht op dezelfde wijze als het Centraal Stichtingenregister, waarbij ook gedacht zou kunnen worden aan het registreren van procuraties en delegaties.

¹⁾ Vergelijk ook *M. J. A. van Mourik*, WPNR 5127 (blz. 193), en *P. van der Velden*, Naamloze Vennootschap 1971, blz. 92.

²⁾ Vergelijk hierover *Mw. E. Fischer-Keuls*, NJB 1971 blzz. 63/64, en *P. van der Velden*, Naamloze Vennootschap 1971 blzz. 94/95.

³⁾ De commissie herinnert nog aan de wenselijkheid deze bepaling, in een algemene formulering, voor alle rechtspersonen op te nemen; zie de aanvang van dit verslag onder „Algemeen” sub *Systematiek* ad en in noot 1.

De „openbaarmaking” en de „inschrijving” van het derde lid hebben betrekking op de „akte” en de „vereniging” van het eerste lid respectievelijk het tweede lid. Heeft men echter bij lezing van het derde lid de eerste twee leden niet paraat, dan kan men gemakkelijk ontsporen. Men zou dan immers kunnen menen, dat die „openbaarmaking” betrekking heeft op de bij die „inschrijving” genoemde „vereniging” en, evenals deze „inschrijving”, in het bij die „vereniging” genoemde „register” plaatsheeft. Via dat „register” komt men dan voorts in het tweede lid terecht, waarmee men de aansluiting op het eerste lid mist. Deze ontsporing wordt veroorzaakt doordat in het derde lid de „openbaarmaking”, anders dan de „inschrijving”, niet nader wordt omschreven. Het lijkt dus raadzaam dit laatste alsnog te doen en aan het woord „openbaarmaking” toe te voegen de woorden „van de akte door middel van de Nederlandse Staatscourant”. Nog eenvoudiger is een andere oplossing: men schrappe de woorden „van de vereniging in het register”.

Is overigens het derde lid uitsluitend van toepassing in geval van niet-inschrijving van de vereniging (lid 2 aanvang) dan wel mede in geval van niet-inschrijving van de bestuurders (lid 2 slot) en wat zijn voorts de consequenties van het niet-neerleggen van de statuten (lid 2 midden)? Iets meer duidelijkheid zou wel gewenst zijn.

Het vierde lid zou volgens de commissie iets meer ruimte moeten hebben in die zin, dat de daargenoemde onkundige derden behalve bij onjuistheid of onvolledigheid ook bij afwezigheid van een inschrijving beschermd worden: ook als de inschrijving in het geheel niet heeft plaatsgehadt behoren onkundige derden beschermd te worden tegen het inroepen van feiten welke onderworpen zijn aan de verplichting tot inschrijving. Wat is overigens de reden dat in de onderhavige bepaling, anders dan in artikel 31 Handelsregisterwet 1918, over de nederlegging niet wordt gerept?

Artikel 2.2.1.5a. Voor dit artikel geldt mutatis mutandis hetzelfde als voor het derde lid van artikel 2.2.1.5: zie de tweede en derde alinea hierboven.

Coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen. In de memorie van toelichting (blzz. 22 en 28) wordt uiteengezet dat de coöperatieve vereniging en de onderlinge waarborgmaatschappij – hierna verder kortweg aan te duiden als „coöperatie” – evenals de „gewone” vereniging rechtspersoonlijkheid zullen hebben ongeacht de vraag of haar oprichting bij notariële akte heeft plaatsgehadt dan wel haar statuten notarieel zijn vastgelegd en dat voorts ook hier, afhankelijk van het al of niet optreden van een notaris, een onderscheid moet worden gemaakt tussen coöperaties met volledige rechtsbevoegdheid en coöperaties met beperkte rechtsbevoegdheid (artikelen 2.2.1.4, 2.2.1.4a en 2.2.1.7 juncto artikelen 2.2.2.1 en 2.2.2.2). Voortaan zal dus ook op dit terrein de mogelijkheid niet zijn uitgesloten van een minder goed ingerichte rechtspersoon met slechts beperkte bevoegdheden.

Onder verwijzing naar de hierboven – sub *Verenigingen* – door haar bepleite systemen is de commissie voorlopig van oordeel dat deze systemen hier nog meer gewenst zijn dan bij de „gewone” vereniging. Coöperaties voeren immers een bedrijf en zullen dus veel intensiever dan „gewone” verenigingen aan het rechtsverkeer deelnemen zodat het vereiste van een al of niet notarieel verleden akte van oprichting met deugdelijke statuten hier eens te meer gewenst is.

Tot op zekere hoogte stelt ook het ontwerp zich op dit standpunt. In artikel 2.2.2.2 lid 1 wordt immers niet, zoals bij de „gewone” vereniging, de oprichting bij notariële akte facultatief gesteld maar wordt zonder restrictie gezegd dat coöperaties bij notariële akte „moeten worden opgericht”. Deze dwingende formulering lijkt op het eerste oog in strijd met het beginsel dat coöperaties, ongeacht de vraag of zij notarieel zijn uitgerust, als rechtspersoon worden erkend, maar deze strijd vindt zijn verzoening in artikel 2.2.2.2 lid 4, waaruit blijkt dat als een coöperatie niet bij notariële akte is opgericht, dit niet betekent dat zij als rechtspersoon wordt geweerd doch slechts ten gevolge heeft dat de rechter – desgewenst onder het

stellen van een termijn waarbinnen de notaris alsnog kan worden ingeschakeld – bevoegd is haar te ontbinden. Samenvattend kan men dus zeggen dat volgens het ontwerp coöperaties zonder notariële uitrusting, derhalve coöperaties met beperkte rechtsbevoegdheid, slechts sporadisch zullen voorkomen en dat in zoverre de zaak hier principieel anders ligt dan bij de „gewone” vereniging.

Hoewel de commissie tegen dit indirecte waarborg-systeem op zichzelf geen bezwaar heeft¹⁾ zijn er bij haar wel vragen gezezen. Met name heeft zij zich afgevraagd of de aan het slot van de vorige alinea omschreven opzet van het ontwerp in de praktijk niet anders zal uitpakken dan door de wetgever wordt voorzien. Zal de praktijk deze opzet wel honoreren? De discretionair geformuleerde bevoegdheid van artikel 2.2.2.2 lid 4 laat immers op zichzelf de rechter volledig vrij een niet-notariële coöperatie te handhaven. Zou het openbaar ministerie, bewust of onbewust, verzuimen een vordering in te stellen, dan zou de rechter zelfs niet kunnen ontbinden. Wat gaat tegen deze achtergrond de praktijk straks doen?

Deze vraag is niet onbelangrijk want coöperaties zonder notariële uitrusting vallen buiten de plicht tot inschrijving in het handelsregister en openbaarmaking in de Staatscourant (artikel 2.2.1.5 juncto artikel 2.2.2.6) zodat de praktijk het in haar macht zal hebben het publiciteitsbeginsel te frustreren. Intussen lijkt dit ernstiger dan het is want een niet-notariële coöperatie kan geen registergoederen verkrijgen (artikel 2.2.1.7 lid 1) zodat men mag aannemen dat in de praktijk zo'n coöperatie uit welbegrepen eigen belang de gang naar de notaris toch vaak zal maken. Maar als een coöperatie het nu eens niet doet? Zij wordt dan nergens gepubliceerd zodat een gerichte controle met het oog op de mogelijkheid van ontbinding (artikel 2.2.2.2 lid 4) dan is uitgesloten en de officier van justitie maar moet afwachten of hem toevallig een klacht bereikt.

Artikel 2.2.2.1 lid 2; produktie-coöperaties. Bij brief van 12 juli 1971 heeft de *Associatie van bedrijven op coöperatieve grondslag*, gevestigd te Amsterdam, zich presenterende als „de enige overkoepelende organisatie van productie-coöperaties in Nederland”, de commissie verzocht een aantal wijzigingen te willen bevorderen welke betrekking hebben op of verband houden met de omschrijving van „coöperatieve vereniging” in artikel 2.2.2.1 lid 2. Hiertoe wordt verwezen naar een in maart 1968 aan de Minister verzonden request met bijbehorend rapport, waarop de Minister bij brief van 22 januari 1970 afwijzend heeft gereageerd, en naar een artikel van *F. J. Hehemann* in *TVVS* 1971 blz. 22 e.v., welke schrijver overigens op verschillende punten blijkt geeft een iets andere mening te zijn toegedaan dan genoemde Associatie. Het verzoek strekt in hoofdzaak tot verruiming van het begrip „coöperatieve vereniging” opdat de produktie-coöperatie, welke bij de huidige begripsomschrijving uit de wet dreigt te vallen, haar leefruimte als „coöperatieve vereniging” kan blijven behouden.

Meer in het bijzonder heeft men bezwaar tegen de in artikel 2.2.2.1 lid 2 voorkomende woorden „anders dan bijkomstig”. Deze woorden zouden nl. ten opzichte van de huidige wet – artikel 1 Wet op de Coöperatieve Verenigingen 1925 – een beperking betekenen: volgens het ontwerp valt een organisatie welke zich in hoofdzaak toelegt op het bevredigen van niet-stoffelijke behoeften van haar leden en/of in hoofdzaak de behoeften van derden bevredigt buiten de begripsomschrijving van „coöperatieve vereniging”.

Het vereiste van een in hoofdzaak stoffelijke behoeftenbevrediging van de leden, waardoor dus niet-stoffelijke belangen slechts in beperkte mate mogen meespelen, vindt men niet zo bezwaarlijk omdat hierdoor de produktie-coöperatie geen gevaar loopt als „coöperatieve vereniging” uit de wet te vallen.

¹⁾ Anders blijktbaar *H. J. A. E. M. Klarenbeek*, Naamlooze Vennootschap 1971 blz. 96 e.v., die echter op zijn beurt een systeem ontwikkelt dat al te zeer lijkt uit te gaan van een formeel onderscheid tussen coöperaties en „gewone” verenigingen waardoor het materiële onderscheid, dat in het ontwerp zo centraal staat, al te zeer wordt aangetast.

Het vereiste van een stoffelijke behoeftenbevrediging van in hoofdzaak de leden, waardoor dus niet-leden slechts in beperkte mate mogen meedoen, vindt men daarentegen wel bezwaarlijk. Wanneer bijv. het werknemersbestand van een produktie-coöperatie voor het grootste gedeelte bestaat uit niet-leden, dan zal aan deze niet-leden/werknemers meer geld toevloeien dan aan de wel-leden/werknemers. En omdat hier vrijwel zeker een kwantitatieve maatstaf zal worden toegepast, loopt in zo'n geval de betreffende coöperatie groot gevaar als „coöperatieve vereniging” uit de wet te vallen. Zij zal dan noodzaak zijn zich een ander gewaad – bijv. dat van de naamloze vennootschap – aan te meten. Dit nu acht men onaanvaardbaar.

Daarom stelt men het volgende voor. Vooreerst zou men de in artikel 2.2.2.1 lid 2 voorkomende woorden „anders dan bijkomstig” willen schrappen. Voorts zou men de in het ontwerp-Meijers voorkomende maar later weer geschrapte bepaling van artikel 2.2.2.8 aanhef en sub b, volgens welke de statuten een coöperatieve vereniging kunnen veroorloven naast stoffelijke ook andere (met de coöperatie verband houdende) belangen te behartigen alsmede haar werkring tot derden uit te strekken, wederom willen invoeren en hierbij de tussen haakjes geplaatste woorden, die in het ontwerp-Meijers een beperking betekenden, willen weglaten. Ten slotte wordt nog te kennen gegeven dat eigenlijk juister is en derhalve de voorkeur verdient een omschrijving als volgt: „onder coöperatieve verenigingen worden verstaan verenigingen die zich ten doel stellen in bepaalde stoffelijke behoeften van haar leden te voorzien door te dien einde ten bate van haar leden een bedrijf uit te oefenen”.

De commissie zou gaarne van de Minister vernemen of volgens hem de vrees dat sommige produktie-coöperaties „uit de wet vallen” gegrond is en, zo ja, of dit vooruitzicht niet een reden moet zijn tot verruiming van het begrip „coöperatieve vereniging”, opdat alle produktie-coöperaties onderdak hebben. Vooralsnog ziet de commissie tegen een dergelijke verruiming geen bezwaar. Of worden hierdoor behalve produktie-coöperaties ook niet-coöperaties binnengehaald, dus lichamen waaraan een coöperatief karakter ten enenmale ontbreekt? Een deel van de commissie is van oordeel dat de omschrijving van „coöperatieve vereniging” in elk geval niet tot gevolg mag hebben dat de thans bestaande praktijk van produktie-coöperaties niet langer kan worden gevolgd. Een ander deel van de commissie staat voorshands nog niet op dat standpunt.

Voorts zou de commissie gaarne een nadere uiteenzetting ontvangen omtrent de maatstaf welke moet worden aangelegd bij het hanteren van de woorden „anders dan bijkomstig”. Geldt hier inderdaad een kwantitatieve maatstaf? En hoe moet deze kwantitatieve maatstaf ten aanzien van produktie-coöperaties worden opgevat? Is hier beslissend de hoeveelheid geld welke toevloeit aan de leden/werknemers in verhouding tot de hoeveelheid geld welke toevloeit aan de niet-leden/werknemers (zie drie alinea's hierboven) of is hier beslissend het aantal leden/werknemers in verhouding tot het aantal niet-leden/werknemers (zie *TVVS* 1971 blz. 27/28)? Ook voor andere coöperaties zou de commissie een concrete uitwerking van de kwantitatieve maatstaf op hoge prijs stellen.

Artikel 2.2.2.1 lid 2; flatcoöperaties. In de memorie van toelichting (blz. 27/28) wordt opgemerkt dat, nu artikel 2.2.1.10 de overdraagbaarheid van het lidmaatschap van een vereniging niet meer uitsluit, er onder het nieuwe recht evenmin als onder het huidige recht nog wettelijke bezwaren zijn aan te voeren tegen de mogelijkheid van een coöperatieve flatvereniging. *H. J. A. E. M. Klarenbeek*, Naamlooze Vennootschap 1971 blz. 97, vraagt zich af of deze opmerking niet al te luchthartig is. Met name lijkt hem dubieus of zo'n coöperatieve flatvereniging wel een bedrijf heeft: laat de op dit punt bestaande rechtsonzekerheid zo eenvoudig met zich afrekenen?

De commissie ziet hier – zeker nadat de verbeterde regeling van het appartementenrecht in werking zal zijn getreden – vooralsnog geen moeilijkheden maar zou niettemin een nadere uiteenzetting van de zijde van de Minister op prijs stellen.

Titels 2.3, 2.3A, 2.5 en 2.6

Stuk nr. 5 betreffende het onderhavige wetsontwerp bevat de doorlopende tekst van de Titels 2.3, 2.3A, 2.5 en 2.6 zoals deze titels zouden luiden wanneer de regeling van de B.V. geheel zou zijn herschreven zonder de overvloedige verwijzingen naar de regeling van de N.V. en wanneer voorts rekening zou zijn gehouden met de definitieve tekst van een aantal recente wetten. Mag worden aangenomen dat in een later gewijzigd ontwerp ook aldus opnieuw wordt geformuleerd? Dit is destijds, naar aanleiding van een opmerking uit de Kamer volgens welke de regeling van de B.V. zelfstandig leesbaar moest zijn, door de ambtsvoorganger van de Minister toegezegd.

Titels 2.3 en 2.3A

Artikelen 2.3.1.1 en 2.3A.1.1 leden 2. In de commissie is de vraag opgekomen of de eis van oprichting door tenminste twee personen niet onwaarschijnlijk is. Men kan dit voorschrift vrij gemakkelijk tot een wassen neus maken. Niets staat er immers aan in de weg, wanneer kort na de oprichting nog slechts één vennoot overblijft, om maar te zwijgen over het geval dat bij de oprichting stromannen betrokken zijn. Welk oordeel heeft de Minister over schrapping van de hier bedoelde eis?

Artikel 2.3.1.7b (artikel 2.3A.1.4). Onder verwijzing naar *Mw. E. Fischer-Keuls*, NJB 1971 blz. 63¹⁾, heeft de commissie zich afgevraagd of uit het feit dat volgens dit artikel de rechter niet, zoals volgens artikel 2.3.1.7a, „kan ontbinden” maar gewoon „ontbindt” moet worden afgeleid dat hier, anders dan daar, de rechter geen discretionaire bevoegdheid heeft. Zou deze conclusie inderdaad juist zijn, dan ontvangt de commissie gaarne een nadere toelichting omtrent het verschil met artikel 2.3.1.7a, nu de motivering van dit verschil op het eerste oog niet duidelijk is.

Artikel 2.3.1.7c lid 5 (artikel 2.3A.1.4). Onder verwijzing naar *Mw. E. Fischer-Keuls*, NJB 1971 blz. 64 ad en in noot 12, heeft de commissie zich afgevraagd of bij de hier bedoelde hoofdelijkheid de pseudo-bestuurders over en weer voor elkaars handelingen aansprakelijk zijn dan wel uitsluitend voor eigen handelingen. Bij de hoofdelijkheid van de artikelen 2.2.1.5 lid 3, 2.3.1.7 lid 3 en 2.4.4 lid 2 is duidelijk het laatste beoogd. Geldt dit ook voor de onderhavige hoofdelijkheid?

Artikel 2.3.1.10a (artikel 2.3A.1.4). De commissie heeft zich afgevraagd of niet een aanvulling gewenst is volgens welke de rechtbank, alvorens tot ontbinding over te gaan, een termijn kan bepalen teneinde de vennootschap in staat te stellen haar kapitaal te vergroten dan wel haar doel te veranderen en op deze wijze een ontbinding te voorkomen.²⁾

Artikel 2.3.2.8. De commissie heeft zich afgevraagd of het niet zinnig zou zijn om bij de naamloze vennootschap, evenals bij de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (artikel 2.3A.2.7), steeds een akte van levering verplicht te stellen althans zo'n akte verplicht te stellen indien het aandelen betreft waarvoor geen aandeelbewijzen zijn afgegeven.

Artikel 2.3.3.16 lid 1 (artikel 2.3A.3.4 lid 1). Onder verwijzing naar artikel 2.3.3.13 lid 3 merkt de commissie op, dat als de bevoegdheid tot het vaststellen van de jaarrekening aan de raad van commissarissen toekomt, iets wat bijvoorbeeld bij „grote” vennootschappen het geval is (artikel 2.3.5A.11), de algemene vergadering van aandeelhouders de jaarrekening moet

goedkeuren en dat in zo'n geval de onderhavige termijn van acht dagen behoort in te gaan, niet op het tijdstip van de vaststelling maar op het tijdstip van de goedkeuring. In zoverre heeft het ontwerp dus aanvulling.

Artikel 2.3.4.14 lid 1 (artikel 2.3A.4.3). De woorden „een en ander” in de tweede zin van het onderhavige artikellid slaan kennelijk zowel op de gevallen dat de stemmen staken „bij verkiezing van personen” als op de gevallen dat de stemmen staken „bij een andere stemming”. Dit wordt wellicht beter tot uitdrukking gebracht wanneer men de onmiddellijk aan die woorden voorafgaande komma in een puntkomma verandert.

Artikel 2.3.5.7 lid 1 (artikel 2.3A.5.1 lid 1). Mede gezien de bepaling van artikel 2.3.5.5, waaruit men kan afleiden dat de benoemingsbevoegdheid ten aanzien van bestuurders als regel bij de algemene vergadering ligt, komt de onderhavige bepaling erop neer dat ook de bevoegdheid om een bestuurder te schorsen en te ontslaan als regel bij de algemene vergadering ligt. Betreft het echter een „grote” vennootschap, dan zal men op grond van artikel 2.3.5A.10 moeten aannemen, dat die ontslagbevoegdheid en vermoedelijk ook die schorsingsbevoegdheid te allen tijde aan de raad van commissarissen toekomt. Men dreigt dit gemakkelijk over het hoofd te zien doordat het ontwerp in artikel 2.3.5.7 lid 1, anders dan in artikel 2.3.5.16 lid 1 en in artikel 2.3.5.18 lid 1, niet uitdrukkelijk verwijst naar de afwijkende regels van Afdeling 2.3.5A, iets wat niet helemaal consequent is: zulk soort verwijzingen zou men ofwel op alle in aanmerking komende plaatsen moeten opnemen ofwel in alle gevallen moeten weglaten. Vooralsnog geeft de commissie aan het laatste de voorkeur: dat Afdeling 2.3.5A als lex specialis derogeert aan Afdeling 2.3.5 als lex generalis, spreekt immers vanzelf.

Artikel 2.3.5.16 lid 3 (artikel 2.3A.5.1 lid 1). Vanuit de commissie wordt opgemerkt dat de toepassing van het overeenkomstige voorschrift uit het Wetboek van Koophandel (artikel 50b lid 3) in de praktijk stroef verloopt. Een aantal vennootschappen volstaat met de mededeling dat conform de statuten een voordracht voor een commissarisbenoeming is opgemaakt en dat daarvan op de vergadering mededeling zal worden gedaan. Aldus wordt getracht de voorgeschreven publiciteit zo veel mogelijk te omzeilen. Andere vennootschappen gebruiken de formulering: „Op de algemene vergadering zal worden voorgesteld de heer X tot commissaris te benoemen” en laten dan, onder het motto dat dit nog geen aanbeveling is, de onderhavige bepaling buiten toepassing. Als men wetswijziging wil vermijden, zou de Regering moeten bevorderen dat de Vereeniging voor den Effectenhandel of een soortgelijke instelling met een richtlijn komt. In de praktijk lijkt het voldoende wanneer de gevraagde gegevens op de agenda voor de algemene vergadering staan.

Artikel 2.3.5.21 lid 2 (artikel 2.3A.5.1 lid 1). De commissie heeft zich afgevraagd of deze bepaling niet voor „grote” vennootschappen moet worden uitgesloten: is de bevoegdheid van de algemene vergadering om een door de raad van commissarissen genomen besluit tot schorsing van een bestuurder op te heffen, gezien het ver strekkende karakter ervan en gezien de mogelijkheid van een opheffing onmiddellijk na de schorsing, bij een „grote” vennootschap wel gewenst?

*Afdeling 2.3.5A (artikel 2.3A.5.1 lid 1)*¹⁾. De commissie heeft zich afgevraagd of de Wet op de ondernemingsraden wel voldoende is afgestemd op de onderhavige regeling. Neem bijvoorbeeld eens het geval van een „grote” vennootschap waarvan het aantal in Nederland werkzame arbeiders beneden de honderd daalt. Zo'n vennootschap is in het algemeen niet meer verplicht een ondernemingsraad aan te houden (artikel 2

¹⁾ Vergelijk ook *P. van der Velden*, Naamloze Vennootschap 1971 blz. 94.

²⁾ De commissie heeft zich bovendien afgevraagd of de onderhavige bepaling niet in een algemene formulering voor alle rechtspersonen moet worden opgenomen: zie de aanvang van dit verslag onder „Algemeen” sub *Systematiek* ad en in noot 1.

¹⁾ Blijkens stuk nr. 4 op het onderhavige wetsontwerp (vergelijkend overzicht) blz. 47 noot 1 zal in artikel 2.3A.5.1 lid 1 nog een verwijzing worden opgenomen naar de artikelen 2.3.5A.1-13.

Wet op de ondernemingsraden) maar zij blijft nog minstens drie jaren aan de onderhavige regeling onderworpen (artikel 2.3.5A.2 lid 2). Hoe moet zo'n vennootschap, indien zij haar ondernemingsraad opheft, artikel 2.3.5A.6 toepassen? Behoort de Wet op de ondernemingsraden niet gesynchroniseerd te worden door opnemings van een bepaling volgens welke de verplichting tot het hebben van een ondernemingsraad in gevallen als de onderhavige blijft voortbestaan?

Eén lid van de commissie merkt nog het volgende op.

Is de Minister niet van mening, dat de strikte wijze waarop sinds 1971 in artikel 52h van het Wetboek van Koophandel (artikel 2.3.5A.6) de benoeming van commissarissen is geregeld, reeds achterhaald is, gezien het feit dat in de statuten van Estel N.V., ontstaan uit een fusie van Hoechst en Hoogovens, een andere regeling ontworpen is, waarbij de ondernemingsraad een *bindende* voordracht kan maken voor 1/3 deel van het aantal commissarissen, van welk deel de helft werknemers zijn? Zou het niet juist zijn onze wetgeving aan te passen in dier voege, dat gehonoreerd wordt het gevoelen dat de ondernemingsraad een evenredige rechtstreekse invloed dient te hebben bij de benoeming van de raad van commissarissen, in plaats van de vrijblijvende aanbeveling en het veto-recht zoals die nu in de wet zijn geregeld?

In dit verband wordt nog herinnerd aan het amendement van de heer Nederhorst op wetsontwerp 10 751 (stuk nr. 27) waarin werd voorgesteld de ondernemingsraad, de algemene vergadering van aandeelhouders en de raad van commissarissen een gelijke invloed te verlenen bij de voordracht van de commissarissen en bij hun benoeming.

Is de Minister niet van mening dat, nu een grote en belangrijke vennootschap als Estel N.V. die vermoedelijk aan de regels van Afdeling 2.3.5A niet is gebonden – kan de Minister dit bevestigen? – inzake de bevoegdheden van de ondernemingsraad uit eigen beweging verder gaat dan de nationale wetgeving voorschrijft (en dit betrekkelijk eenvoudig kan doen), ook aan de vennootschappen die wel aan de regels van genoemde afdeling zijn gebonden, de mogelijkheid om zonder ontheffing van de Minister van Justitie tot zo'n verdergaande regeling over te gaan, niet mag worden onthouden? Is de regeling van het ontwerp niet eens te meer bezwaarlijk nu de Minister zijn ontheffing altijd weer kan intrekken? Acht de Minister het niet juist dat bepaald wordt dat bij de oprichtingsakte, of bij een latere akte, van de artikelen 2.3.5A.6–12 kan worden afgeweken indien de raad van commissarissen, de ondernemingsraad en de organisatie bedoeld in artikel 2.3.5A.8, onder c, zich daarmee kunnen verenigen en de S.E.R. een verklaring van geen bezwaar afgeeft?

De behoefte om te experimenteren en af te tasten wat de best mogelijke werkwijze is ten aanzien van het benoemingsbeleid en de vertegenwoordiging met betrekking tot commissarissen en ten aanzien van de competentie van de raad van commissarissen, doet zich duidelijk voelen. Een bevoogding door de Minister van Justitie, die bovendien voorwaarden aan de ontheffing kan verbinden, betekent een rem op de maatschappelijke ontwikkeling. Wat denkt de Minister in dit verband van het feit dat volgens de statuten van Estel N.V. 1/6 deel van de commissarissen werknemer zal zijn, ondanks de regel van artikel 52j, onder a, van het Wetboek van Koophandel?

Welk oordeel heeft de Minister over de gedachte, bij zeer grote vennootschappen een „commissaris algemeen belang” te benoemen, die jaarlijks verslag uitbrengt aan de Minister van Economische Zaken en aan het parlement? De Minister-President verklaarde op 14 oktober 1971 in de Tweede Kamer, dat hij zich „zeer goed” kon voorstellen dat de Regering een onderzoek zou instellen naar de wenselijkheid van een dergelijke commissaris.¹⁾ Is met zo'n onderzoek al een begin gemaakt?

Artikelen 2.3.5A.2 en 2.3.5A.3 (artikel 2.3A.5.1 lid 1)²⁾. De onderlinge verhouding tussen het zware regiem van eerstgenoemd artikel en het lichte regiem van laatstgenoemd artikel

is in bepaalde gevallen niet duidelijk. Wanneer een vennootschap, na aanvankelijk de voor het lichte regiem bestemde uitzonderingspositie te hebben ingenomen, deze uitzonderingspositie feitelijk verliest en dus rijp wordt om van het lichte regiem naar het zware regiem over te gaan, rijst de vraag op welk moment deze overgang plaatsheeft. Het betreft hier een niet onbelangrijke vraag, nu immers met deze overgang de bevoegdheid tot het benoemen van bestuurders en de bevoegdheid tot het vaststellen van de jaarrekening, welke bevoegdheden tot dan toe bij de algemene vergadering lagen, naar de raad van commissarissen overgaan. Daarom acht de commissie een antwoord op bedoelde vraag van groot belang. De omgekeerde situatie – een vennootschap gaat over van het zware regiem naar het lichte regiem – levert minder moeilijkheden op omdat een „zware” vennootschap meestal ook „zware” statuten zal hebben (vergelijk artikel 2.3.5A.13) en hieraan gebonden zal blijven totdat zijzelf heeft gezorgd voor „lichte” statuten (vergelijk artikel 2.3.5A.5 lid 2).

Artikel 2.3.5A.2 (artikel 2.3A.5.1 lid 1)¹⁾. De in dit artikel bedoelde drie jaren zouden bij fusies van twee of meer „grote” vennootschappen wellicht vertragend kunnen werken. Is het bij dergelijke fusies niet meestal de bedoeling dat ofwel een van de betrokken vennootschappen ofwel een nieuw op te richten vennootschap – bijv. een holding-maatschappij – de dienst als „grote” vennootschap voortzet c.q. overneemt en dat dus de (andere) betrokken vennootschappen de aan deze dienst verbonden status verliezen? En als dit inderdaad de bedoeling is, zou het dan niet bezwaarlijk zijn dat deze bedoeling eerst na drie jaren realiteit kan worden en dat dus in zoverre een volledige integratie, ook op bestuurlijk gebied, eerst na drie jaren bereikbaar is?

Artikel 2.3.5A.12 (artikel 2.3A.5.1 lid 1)¹⁾. Wanneer een besluit als in dit artikel bedoeld zonder goedkeuring van de raad van commissarissen tot stand komt, zal de vennootschap het hierin gelegen gebrek vermoedelijk in beginsel aan derden kunnen tegenwerpen. Het onderhavige artikel zal dus vermoedelijk externe werking hebben. Hoe is het echter met die externe werking gesteld wanneer een vennootschap niet aan het onderhavige artikel is onderworpen maar de inhoud ervan vrijwillig in haar statuten heeft overgenomen? Gezien het feit dat volgens artikel 2.3.5.2 (artikel 2.3A.5.1 lid 1) – ontleend aan de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 maart 1968 – statutaire beperkingen van de bestuursbevoegdheid, gelegen in een goedkeuringsvereiste, niet aan derden mogen worden tegengeworpen, zal men vermoedelijk moeten aannemen dat in zo'n geval de externe werking ontbreekt.

De commissie zou gaarne van de Minister vernemen of het vorenstaande juist is. Zou dit inderdaad het geval zijn, dan rijst een bijzonder moeilijk probleem. Blijkens artikel 2.3.5A.2 (artikel 2.3A.5.1 lid 1) is de toepasselijkheid van het onderhavige artikel afhankelijk van omstandigheden die in de loop der tijden kunnen wisselen, zodat de mogelijkheid niet is uitgesloten dat een vennootschap in een bepaalde periode achtereenvolgens onder het artikel valt, buiten het artikel valt, weer onder het artikel valt enz. Wanneer nu die vennootschap de inhoud van het artikel vrijwillig in haar statuten heeft overgenomen, zou dit betekenen dat het goedkeuringsvereiste, afhankelijk van de toepasselijkheid van het artikel, achtereenvolgens externe werking heeft, externe werking mist, weer externe werking heeft enz. In hoeverre is deze – naar het oordeel van de commissie wat onbevredigende – gang van zaken onontkoombaar? Is in de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 9 maart 1968 een beletsel gelegen voor een oplossing welke iets „gladder” verloopt? Is het zoëven geschetste „brokkelige” verloop niet juist in strijd met de gedachte van die Richtlijn dat derden op eenvoudige wijze moeten kunnen vaststellen hoe bij een vennootschap de bestuursbevoegdheid ligt? De commissie zag een en ander gaarne verduidelijkt en zo mogelijk verbeterd.

¹⁾ Zie *Handelingen* Tweede Kamer 1971–1972, blz. 348.

²⁾ Zie noot blz. 10, rechterkolom.

¹⁾ Zie noot blz. 10, rechterkolom.

Titel 2.3A

Kan de Minister mededelen hoeveel N.V.'s inmiddels zijn omgezet in een B.V.? Is het juist dat ook verschillende grotere N.V.'s tot die omzetting zijn overgegaan? Aangezien artikel 57v van het Wetboek van Koophandel de grotere B.V.'s verplicht onder meer de balans met toelichting te publiceren, waarop de wet evenwel enkele uitzonderingen toelaat, rijst de vraag welke motieven er bij dergelijke vennootschappen hebben voorgezeten om tot omzetting over te gaan. Welke mening heeft de Minister hierover? Acht hij de uitzonderingen die artikel 2.3A.3.5 lid 1 laatste zin maakt gerechtvaardigd?

Titel 2.4

Stichtingen. In Naamlooze Vennootschap 1971 blz. 103 wijst J. M. Polak op het feit dat in de wetgeving – waaronder ook het ontwerp – amper rekening wordt gehouden met het ondernemingsaspect van de stichting en dat ook het toezicht op stichtingen aandacht verdient. Nu een stichting, evenals bijv. een coöperatie, ondernemer kan zijn, rijst de vraag of in het ondernemingsrecht niet te weinig aan de stichting is gedacht. Zou het verder geen aanbeveling verdienen om bij stichtingen, evenals bij verenigingen (artikel 2.2.1.22), iets te zeggen omtrent de mogelijkheid van het aanstellen van commissarissen? De stichting is, anders dan de vereniging, niet voorzien van een toezichthoudend lichaam als de algemene vergadering en heeft hier dus extra behoefte aan.

Grote stichtingen. In dit verband heeft de commissie zich nog afgevraagd of het zin zou hebben op overeenkomstige wijze als bij de vennootschappen (artikelen 2.3.5A.1 e.v. en 2.3A.5.1 lid 1) en wellicht in aansluiting aan het regiem voor verenigingen (zie dit verslag op Titel 2.2 sub *Grote verenigingen*) „grote stichtingen” aan afzonderlijke regels betreffende publicatie, bestuur en toezicht te onderwerpen. Bestaan er stichtingen die hiervoor in aanmerking komen?

Artikel 2.4.3a lid 3 (Hoofdstuk 6 artikel I aanhef en sub K). De hier bedoelde vordering moet door het openbaar ministerie aanhangig worden gemaakt bij de rechtbank van het sterfhuis. De commissie is geneigd dit in zoverre te veranderen dat bevoegd is de rechtbank van het sterfhuis en bij gebreke van dien de rechtbank binnen welker rechtsgebied het openbaar centraal register is gelegen. Zou immers de erflater hier te lande geen sterfhuis hebben, dan zou er geen enkele rechtbank bevoegd zijn.¹⁾

Artikel 2.4.4 lid 3. Hier refereert de commissie zich aan haar opmerking naar aanleiding van het vierde lid van artikel 2.2.1.5: zie dit verslag op Titel 2.2 sub *Artikel 2.2.1.5* laatste alinea.

Artikel 2.4.4(a). Onder verwijzing naar Mw. E. Fischer-Keuls, NJB 1971 blz. 63, heeft de commissie zich afgevraagd of bij stichtingen niet – evenals bij verenigingen (artikel 2.2.1.5a), naamloze vennootschappen (artikel 2.3.1.7a) en besloten vennootschappen (artikel 2.3A.1.4) – zinvol zou kunnen zijn een bepaling volgens welke na de inschrijving en nederlegging van artikel 2.4.4 gebreken in de oprichtingshandeling (bijv. wilsgebreken) slechts ten gevolge hebben dat de rechtbank de stichting op vordering van het openbaar ministerie kan ontbinden. Dit zou men bijv. kunnen opnemen in een afzonderlijke bepaling tussen artikel 2.4.4 en artikel 2.4.5, dus in een nieuw te benoemen artikel 2.4.4a.

Ook J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blz. 111/112), is voorstander van een dergelijke bepaling. Deze schrijver is blijkbaar van mening dat hierdoor ook gedekt zouden zijn de „stichtingen” welke niet – zoals artikel 2.4.2 lid 1 op straffe van nietigheid voorschrijft – bij notariële akte werden opgericht. De memorie van toelichting, blz. 28, lijkt zich ten aanzien van de artikelen 2.2.1.5a en 2.3.1.7a op hetzelfde standpunt te stellen. Is dit echter wel juist? Kan men „stichtingen” welke

niet bij notariële akte werden opgericht in de zin van artikel 2.4.4 inschrijven? En nog klemmender: kan men een authentiek afschrift dan wel een authentiek uittreksel van de akte van oprichting van een niet notarieel opgerichte „stichting” in de zin van artikel 2.4.4 nederleggen? Is een en ander wel verenigbaar met de bepaling van artikel 2.4.2 lid 1 volgens welke een stichting, wil zij werkelijk „stichting” zijn, bij notariële akte moet worden opgericht?

Artikel 2.4.10. In het eerste lid zijn de woorden „binnen welker rechtsgebied de stichting haar woonplaats heeft” geschrapt. Terecht stelt J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blz.110), zich kritisch op tegenover „de in het vorige lid bedoelde rechtbank” van het tweede lid: na de zoëven genoemde schrapping wordt in het eerste lid geen rechtbank meer „bedoeld”. Dit inconvenient is gemakkelijk te verhelpen: men schrappe in het tweede lid de woorden „in het vorige lid bedoelde”.

Artikel 2.4.14. De commissie heeft zich afgevraagd of het niet wenselijk zou zijn de rechter bevoegd te maken om in plaats van de stichting te ontbinden ambtshalve haar statuten te wijzigen (artikel 2.4.7) of een statutenwijziging nietig te verklaren (artikel 2.4.8) wanneer hierdoor de ontbindingsgrond zou komen te vervallen.¹⁾

Artikel 2.4.16. Met J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blz. 110), en J. M. Polak, Naamlooze Vennootschap 1971 blz. 102, vraagt de commissie zich af waarom kerkelijke stichtingen van het toepassingsgebied van de onderhavige titel zijn uitgesloten. In de memorie van toelichting (blz. 32) is hierover niets te vinden. De commissie zag dit gaarne alsnog toegelicht.

Titels 2.5 en 2.6

De commissie heeft zich afgevraagd of het geen aanbeveling verdient deze titels ook van toepassing te verklaren op stichtingen die – in de zin van artikel 1 van de Wet op de ondernemingsraden – een onderneming uitoefenen. Vergelijk ook dit verslag op Titel 2.4 sub *Stichtingen*.

Voor Titel 2.6 zou dit bovendien betekenen dat een bepaling moet worden ingevoegd welke regelt wie bij een stichting competent zijn een verzoekschrift in te dienen (vergelijk de artikelen 2.6.3 en 2.6.4).

Titel 2.6

Artikel 2.6.11. Volgens dit artikel kan de ondernemingskamer, indien uit het verslag blijkt dat het verzoek niet op redelijke grond is gedaan, de betreffende rechtspersoon toestaan de kosten van het onderzoek geheel of gedeeltelijk op de verzoeker te verhalen. Aangezien artikel 2.6.7 lid 2 de auteur van een niet op redelijke grond gedaan verzoek reeds met een forse sanctie bedreigt, rijst de vraag waarom hier nog een tweede sanctie moet worden gesteld.

Aldus vastgesteld op 28 juni 1972.

BOS	VAN DER SANDEN
GEELKERKEN	HAAS-BERGER
WIEBENGA	KAPPEYNE VAN DE COPPELLO
VAN SCHAIK	STOFFELEN
WOLFF	DE GAAY FORTMAN
GOUDSMIT	K. A. KEUNING
GEURTSSEN	G. M. P. CORNELISSEN.
ROETHOF	

¹⁾ Vergelijk ook J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blz. 112), die echter vermoedelijk van oordeel is dat deze bevoegdheid reeds in het ontwerp ligt opgesloten en die dit alleen wat „exakter” wil formuleren.

¹⁾ Zie J. A. T. J. M. Duynstee, WPNR 5120 (blz. 111).